

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO PRIEŠ LIETUVOS KALĖJIMŲ TARNYBĄ IR LIETUVOS KALĖJIMŲ TARNYBOS PANEVĖŽIO KALĖJIMĄ

2024-01-04 Nr. 4D-2023/1-1022
Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė 2023 m. spalio 5 d. gavo X (toliau – Pareiškėja) skundą dėl Lietuvos kalėjimų tarnybos (toliau ir – LKT) Panevėžio kalėjimo pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su vaiko ir motinos materialiniu aprūpinimu (toliau – Skundas).

2. Pareiškėja Skunde nurodo:

2.1. gimus vaikui ją perkėlė į „Vaiko ir motinos skyrių už Panevėžio kalėjimo ribų“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta).

2.2. „Vaistus, rūbelius perku pati, nes mano vaiką tuom neaprūpina. Vežimėlį įsigijau pati. Pampersus vaikui atneša ne tokio dydžio, turiu pirkti pati. Vaikui nuo pat gimimo buvo duotas vienas mišinukas o kai jam sukako tris mėnesiai jam staigiai pakeitė į kitą kuris jam netinka. Panevėžio kalėjimo vedėja kuri atsakinga už vaiko maitinimą pasakė kad jeigu netinka šitas pirkitės pačios“.

2.3. Pareiškėja kreipėsi į Vilniaus miesto savivaldybės administraciją dėl vienkartinės išmokos skyrimo gimus vaikui, tačiau sulaukė atsakymo, kad jos vaikas yra visiškai išlaikomas iš valstybės lėšų, todėl vienkartinė išmoka vaikui neskirtina.

3. Pareiškėja prašo ištirti Skunde nurodytas aplinkybes.

TYRIMAS IR IŠVADOS

Tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

4. Seimo kontrolierė 2023 m. spalio 31 d. raštu Nr. 4D-2023/1-1022/3D-2223 kreipėsi į LKT prašydama paaiškinti Skunde nurodytas aplinkybes.

LKT 2023 m. lapkričio 15 d. raštu Nr. 1S-6487 Seimo kontrolierę informavo:

4.1. „Informuojame, kad nuteistoji X (toliau – Pareiškėja) Lietuvos kalėjimų tarnybos (toliau – LKT) Panevėžio kalėjime (toliau – Panevėžio kalėjimas) bausmę atlieka nuo 2022 m. lapkričio 22 d. Į Panevėžio kalėjimą Pareiškėja atvyko būdama nėščia, atvykus buvo paskirta į darbo rezervą. Nuo 2023-03-27 Pareiškėja paskirta į bausmės atlikimo vietos teritorijoje esančius vaikų (kūdikių) namus. Atsižvelgiant į Pareiškėjos 2023-07-26 prašymą Nr. NPS-21-4287 (prašymo kopija pridedama), Panevėžio kalėjimo viršininkės 2023-08-03 sprendimu Nr. NĮ-21-543 (sprendimo kopija pridedama) Pareiškėja iš Panevėžio kalėjimo teritorijoje esančių vaikų (kūdikių) namų buvo

perkelta į už Panevėžio kalėjimo ribų esančius Motinos ir vaiko namus [...].“

4.2. „Nurodome, kad Pareiškėja 2023-05-27 pagimdė sūnų.“

4.3. „Vadovaujantis Laisvės atėmimo vietų įstaigos vidaus tvarkos taisyklėmis (toliau – Taisyklės), patvirtintomis Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2022 m. gruodžio 30 d. įsakymu Nr. 1R-444, Pareiškėjai ir jos vaikui kiekvieną mėnesį yra skiriami higienos reikmenys. Taisyklėse nurodyti išduodamų higienos priemonių kiekiai ir periodiškumas. Rugsėjo mėnesį Pareiškėja savo vaikui gavo: vaikiško muilo 1 vnt. (90 g), skalbimo miltelių 1 vnt. (400 g), vaikiškų sauskelnų 68 vnt., tualetinio popieriaus 2 vnt., aliejaus kūdikiams 1 vnt. ir drėgnų servetelių 1 pak. (100 vnt.). Pažymėtina, kad kai kurios higienos priemonės išduodamos kas tris mėnesius, pvz., dantų šepetukas, dantų pasta ir kitos priemonės. Maisto produktai vaikui išduodami vadovaujantis Panevėžio pataisos namų direktoriaus 2021 m. gruodžio 8 d. įsakymu Nr. V-152 patvirtintu valgiaraščiu. Valgiaraščiai yra suderinti su gydytoju dietologu, sudaryti vadovaujantis sveikatos ministro rekomendacijomis dėl vaikų sveiko maitinimo. Maitinimo paslaugos teikėjas sutartyje neįsipareigoja vaikų aprūpinti konkrečiu pieno mišiniu, teikėjas tiekia tinkamą kūdikių maitinimui mišinį. Jei Pareiškėjos vaikui mišinys dėl tam tikrų priežasčių netinka, Pareiškėja turi teisę kreiptis į vaiko gydytoją, kuris teiktų rekomendaciją tam tikram mišiniui.“

4.4. „Vadovaujantis Lietuvos Respublikos išmokų vaikams įstatymu, Pareiškėja nuo 2023-05-27 iš Vilniaus miesto savivaldybės kiekvieną mėnesį gauna 85,75 eurų išmoką vaikui.“

4.5. „LKT turimais duomenimis, Pareiškėja dėl nepakankamo vaiko aprūpinimo higienos reikmenimis nesikreipė.“

4.6. „Informuojame, kad raštiškų nusiskundimų iš kitų nuteistųjų, auginančių vaikus ir gyvenančių Vaiko ir motinos namuose dėl aprūpinimo maistu ir daiktais, nėra gauta.“

4.7. „Dėl sveikatos priežiūros paslaugų užtikrinimo Vaiko ir motinos namuose gyvenančioms nuteistosioms ir jų vaikams Pirminės asmens sveikatos priežiūros skyriaus darbuotojai, esantys Panevėžio kalėjime, neteikia sveikatos priežiūros paslaugų minėtoms nuteistosioms ir jų vaikams. Nuteistosios su vaikais savarankiškai lankosi pasirinktoje sveikatos priežiūros įstaigoje Panevėžio mieste.“

Tyrimui reikšmingos teisės aktų nuostatos

5. *Ministrų Komiteto rekomendacijos šalims narėms Nr. R (2006)2 „Dėl Europos kalėjimų taisyklių“, priimtos 952-ame Ministrų Komiteto ministrų pavaduotojų posėdyje 2006 m. sausio 11 d.:*

34.3 papunktis – „Kalinėms turi būti leidžiama gimdyti už kalėjimo ribų, bet jei vaikas gimsta įstaigoje, administracija turi pasirūpinti visomis reikalingomis sąlygomis ir parama.“

36.1 papunktis – „Mažamečiai gali būti laikomi kalnimo įstaigose kartu su vienu iš tėvų, jei tai atitinka geriausius vaikų interesus. Jie neturi būti traktuojami kaip kaliniai.“

36.2 papunktis – „Tais atvejais, kai mažamečius leidžiama palikti kalnimo įstaigoje su vienu iš tėvų, administracija turi įrengti vaikų lopšelių ir priimti kvalifikuotą personalą, kur mažamečiai turi būti laikomi tuo metu, kai motina/tėvas ką nors veikia ir mažametis negali būti šalia.“

36.3 papunktis – „Turi būti sudarytos specialios sąlygos, užtikrinančios mažamečių gerbūvį.“

6. *Elgesio su kalnčiomis moterimis ir moterims pažeidėjoms taikomų priemonių, nesusijusių su laisvės atėmimu, taisyklių, priimtų Jungtinių Tautų Generalinės asamblėjos 2011 m. kovo 16 d. (toliau – Bankoko taisyklės):*

48 taisyklė – „1. Nėščios arba krūtimi maitinančios kalinės gauna konsultacijas apie savo sveikatą ir mitybą pagal programą, kurią parengia ir stebi kvalifikuotas sveikatos priežiūros specialistas. Nėščios moterims, kūdikiams, vaikams ir krūtimi maitinančioms motinoms turi būti nemokamas tinkamas ir savalaikis maitinimas, sveika aplinka ir reguliarios mankštos galimybės. 2. Kalinės moterys

neturi būti skatinamos žindyti savo vaikus, nebent tam yra konkrečių sveikatos priežasčių. 3. Į gydymo programas įtraukiami neseniai pagimdžiusių kalinių, kurių kūdikiai nėra su jomis kalėjime, medicininiai ir mitybos poreikiai.“

49 taisyklė – „Sprendimai leisti vaikams likti įkalinimo įstaigose su motinomis turi būti pagrįsti geriausiais vaikų interesais. Kalėjime esantys vaikai kartu su motinomis niekada negali būti traktuojami kaip kaliniai.“

50 taisyklė – „Įkalintoms moterims, kurių vaikai kalinami kartu su jomis, turi būti sudarytos maksimalios galimybės leisti laiką su vaikais.“

51 taisyklė – „1. Vaikams, gyvenantiems įkalinimo įstaigose su motinomis, teikiamos nuolatinės sveikatos priežiūros paslaugos, o jų raidą stebi specialistai, bendradarbiaudami su bendruomenės sveikatos priežiūros tarnybomis. 2. Aplinka tokiam vaikų auklėjimui turi būti kuo artimesnė vaiko aplinkai ne įkalinimo įstaigoje.“

7. Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso (toliau ir – BVK):

70 straipsnis – „1. Nėščios moterys ir vaikų iki trejų metų turinčios motinos, jei jos pageidauja pačios auginti savo vaikus, per dešimt dienų nuo nuosprendžio įsiteisėjimo dienos konvojuojamos į bausmės atlikimo vietą, kurioje veikia vaikų (kūdikių) namai. 2. Moterys, kurios tapo nėščios bausmės atlikimo vietoje, perkeliamos į šio straipsnio 1 dalyje nurodytą bausmės atlikimo vietą. 3. Bausmės atlikimo vietoje, kurioje veikia vaikų (kūdikių) namai, moterims sudaromos sąlygos pačioms auginti ir prižiūrėti vaikus, kol jiems sueis treji metai. 4. Kai bausmės atlikimo vietoje, kurioje veikia vaikų (kūdikių) namai, auginamiems nuteistųjų moterų vaikams sukanka treji metai arba kai nuteistosios nustoja juos prižiūrėti, šie vaikai perduodami vaikų tėvams (itėviams), artimiesiems giminaičiams ar kitiems globėjams, o kai jų nėra, – vaikų (kūdikių) globos įstaigoms. 5. Bausmės atlikimo vietoje esančių vaikų (kūdikių) namų įrengimo ir eksploatavimo reikalavimus ir vaikų aprūpinimo sąlygas nustato teisingumo ministras.“

71 straipsnis – „1. Nėščioms moterims ir vaikų iki trejų metų turinčioms motinoms laisvės atėmimo vietų įstaigos direktoriaus įgaliotas pareigūnas gali leisti gyventi laisvės atėmimo vietų įstaigai ar pačioms šioms nuteistosioms priklausančiose, nuomojamose arba kitu teisėtu būdu jų naudojamose netoli bausmės atlikimo vietos esančiose gyvenamosiose patalpose. 2. Atsižvelgiant į vaiko interesus, teisingumo ministro nustatyta tvarka šio straipsnio 1 dalyje nurodytas leidimas kasmet gali būti pratęsiamas, bet ne ilgiau, kaip iki vaikas bus pradėtas ugdyti pagal pradinio ugdymo programą. 3. Šio straipsnio 1 dalyje nurodytos nuteistosios yra nuolat prižiūrimos ir, be kitų šiame kodekse nustatytų teisių, turi teisę: 1) turėti grynujų pinigų ir neribotai juos naudoti; 2) neribotai paskambinti, pasimatyti ir gauti perduodamų daiktų; 3) numatytu laiku laisvai vaikščioti laisvės atėmimo vietų įstaigos direktoriaus įgalioto pareigūno nustatytoje teritorijoje. Su informacija apie šios teritorijos ribas nuteistosios supažindinamos pasirašytinai. 4. Pasibaigus Lietuvos Respublikos įstatymuose nustatytam vaiko priežiūros atostogų terminui, šio straipsnio 1 dalyje nurodytos nuteistosios privalo užsiimti šio kodekso 55 straipsnio 2 dalies 1 arba 2 punkte nurodyta veikla. 5. Šio straipsnio 1 dalyje nurodytų nuteistųjų stebėjimas teisingumo ministro nustatyta tvarka gali būti atliekamas elektroninio stebėjimo priemonėmis.“

8. Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo sistemos įstatymo 11 straipsnis – „Bausmių vykdymo sistemos pareigūnai privalo: 1) padėti Lietuvos probacijos tarnybos prižiūrimiems asmenims ir laisvės atėmimo vietų įstaigoje laikomiems nuteistiesiems įgyvendinti resocializacijos tikslus; 2) gerbti ir ginti žmogaus orumą, užtikrinti ir saugoti žmogaus teises ir laisves; 3) saugoti asmenis nuo gresiančio pavojaus jų sveikatai ir (ar) gyvybei; 4) gavę pranešimą apie galimai rengiamą ar daromą nusikalstamą veiką ar kitą teisės pažeidimą arba būdami galimai rengiamos ar daromos nusikalstamos veikos ar kito teisės pažeidimo liudininkais, imtis neatidėliotinų priemonių keliui galimai daromai nusikalstamai veikai

ar kitam teisės pažeidimui užkirsti ir apie tai pranešti tokius pažeidimus tirti kompetentingiems pareigūnams ir (ar) institucijoms; 5) elgtis ir savo pareigas atlikti taip, kad geru pavyzdžiu galėtų daryti įtaką suimtiesiems ir nuteistiesiems, įgytų jų ir kitų asmenų pagarbą; 6) atlikdami tarnybines pareigas ir kreipdamiesi į asmenį prisistatyti, o pareikalavus – parodyti tarnybinį pažymėjimą (ženklą); 7) atlikti kitas Lietuvos Respublikos įstatymuose ir kituose teisės aktuose nustatytas pareigas.“

9. Laisvės atėmimo vietų įstaigos vidaus tvarkos taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2022 m. gruodžio 30 d. įsakymu Nr. IR-444 (toliau – Taisyklės):

303 punktas – „Pirmą kartą į suėmimo vykdymo ar bausmės atlikimo vietą atvykusiam suimtajam ar nuteistajam, kuris su savimi neturi jokių higienos priemonių, iš karto išduodamas nemokamas higienos reikmenų paketas (rankšluostis, tualetinis popierius (2 ritinėliai), tualetinis muilas (90 g), dantų pasta (75 ml), dantų šepetėlis, higieniniai paketai (20 vnt., moterims) ir dezodorantas arba antiperspirantas (50 ml), o jei suimtasis ar nuteistasis su savimi turi ne visas šiame punkte nurodytas higienos priemonės, išduodamos tik tos higienos priemonės, kurių suimtasis ar nuteistasis neturi. Vėliau higienos reikmenimis suimtieji ir nuteistieji aprūpinami tik esant Taisyklių 304 punkte nustatytoms sąlygoms.“

304 punktas – „Drabužiai, avalynė ir higienos reikmenys išduodami nuteistiesiems arešto bausmė, taip pat nemokiems suimtiesiems ir nuteistiesiems, esant jų rašytiniam prašymui.“

306 punktas – „Laisvės atėmimo bausmę atliekančios motinos, kurios kartu su vaikais apgyvendintos bausmės atlikimo vietoje esančiuose vaikų (kūdikių) namuose arba gyvena ne bausmės atlikimo vietos teritorijoje, esant Taisyklių 303 punkte nustatytoms sąlygoms, papildomai aprūpinamos Taisyklių 2 priede nurodytais vaikiškais drabužiais, avalyne, patalyne ir higienos reikmenimis.“

311 punktas – „Suimtųjų ir nuteistųjų maitinimą organizuoja kalnimo įstaiga.“

312 punktas – „Suimtieji ir nuteistieji maitinami pagal valgiaraščius, kuriuos tvirtina laisvės atėmimo vietų įstaigos direktorius.“

313 punktas – „Nepilnamečiai, nėščios moterys ir krūtimi maitinančios motinos maitinamos 4 kartus per dieną, kiti suimtieji ir nuteistieji – 3 kartus per dieną. Maitinimo grafikas sudaromas taip, kad tarpai tarp maitinimų būtų ne trumpesni kaip 3 ir ne ilgesni kaip 5 valandos (išskyrus miegui skirtą laiką).“

323 punktas – „Bausmės atlikimo vietose esančių vaikų (kūdikių) namų teritorijos ir patalpos įrengiamos ir eksploatuojamos laikantis reikalavimų, nustatytų Lietuvos higienos normoje HN 124:2014 „Vaikų socialinės globos įstaigos: bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“, patvirtintoje Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2009 m. rugsėjo 1 d. įsakymu Nr. V-714 „Dėl Lietuvos higienos normos HN 124:2014 „Vaikų socialinės globos įstaigos: bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ patvirtinimo“, Lietuvos higienos normoje HN 131:2015 „Vaikų žaidimų aikštelės ir patalpos. Bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ patvirtinimo“, patvirtintoje Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2015 m. spalio 30 d. įsakymu Nr. V-1208 „Dėl Lietuvos higienos normos HN 131:2015 „Vaikų žaidimų aikštelės ir patalpos. Bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ patvirtinimo“, ir Lietuvos higienos normoje HN-134:2015 „Laisvės atėmimo vietų ir teritorinių policijos įstaigos areštinių sveikatos saugos reikalavimai“, patvirtintoje Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2015 m. rugpjūčio 3 d. įsakymu Nr. V-908 „Dėl Lietuvos higienos normos HN-134:2015 „Laisvės atėmimo vietų ir teritorinių policijos įstaigos areštinių sveikatos saugos reikalavimai“ patvirtinimo“.“

324 punktas – „Motinos ir vaiko gyvenamieji kambariai gali būti dviviečiai (motinai ir vaikui), keturviečiai ir šešioviečiai.“

325 punktas – „Vienai motinai ir vienam vaikui turi būti skirta 10 kv. m.“

326 punktas – „Vaikų (kūdikių) namų gyvenamajame kambaryje turi būti lova motinai, lovelė (kietu dugnu) vaikui, praustuvė, stalas, kėdė, kūdikio vystymo stalas, spinta rūbams ir švariai patalynei laikyti. Lovelė turi būti saugi ir atitikti vaiko ūgį. Draudžiama naudoti dviaukštes loveles.“

327 punktas – „Vaikų (kūdikių) namuose turi būti įrengta virtuvė, skalbykla, džiovykla, tualetas ir dušas motinoms, inventoriaus sandėliavimo, vaikų (kūdikių) prausimo vonelių, valymo inventoriaus laikymo patalpos.“

328 punktas – „Patalpos kasdien turi būti valomos ir vėdinamos.“

2 priedas – „Nuteistųjų motinų, kartu su vaikais apgyvendintų baismės atlikimo vietoje esančiuose vaikų (kūdikių) namuose arba ne baismės atlikimo vietos teritorijoje, aprūpinimo normos

Pavadinimas	Mato vnt.	Vaikai iki 1 metų		Vaikai iki 2 metų		2–3 metų vaikai	
		Kiekis asmeniui	Dėvėjimo arba naudojimo laikas (metais)	Kiekis asmeniui	Dėvėjimo arba naudojimo laikas (metais)	Kiekis asmeniui	Dėvėjimo arba naudojimo laikas (metais)
Drabužiai							
Marškinėliai	vnt.	7	2	10	2	10	2
Kelnaitės	vnt.	Pagal poreikį		3	2	7	2
Pižama arba šliaužtinukai	vnt.	7	2	3	2	3	2
Kepuraitė	vnt.	5	3	3	3	3	3
Trikotažinis kostiumas	vnt.	2	1	2	2	2	3
Kelnės ir megztinis arba džemperis	Kompl.	3	3	4	3	6	3
Suknelė arba sarafanas	vnt.	–	–	1	3	2	3
Prijuostė	vnt.	–	–	5	1	3	1
Puskojinės ir pėdkelnės	pora	5	1	10	1	10	1
Striukė	vnt.	1	1	2	2	2	2
Šalikas	vnt.	Pagal poreikį		1	2	1	2
Pirštinės	pora	2	2	2	2	3	2
Avalynė							
Bateliai	pora	1	1	2	1	2	1
Šlepetės	pora	–	–	1	1	1	1
Patalynė							
Čiužinys	vnt.	1	3	1	3	1	3
Antklodė	vnt.	2	3	1	3	1	3
Pagalvė	vnt.	1	3	1	3	1	3
Patalynės komplektas (paklodė,	kompl.	4	2	8	3	8	3

užvalkalai antklodei ir pagalvei)							
Rankšluostis	vnt.	4	2	8	3	8	3
Higienos ir kiti reikmenys							
Vaikiškas šampūnas	ml	–	–	200	3 mėn.	200	3 mėn.
Vaikiškas muilas	g	200	1 mėn.	200	1 mėn.	200	1 mėn.
Skalbimo milteliai	g	400	3 mėn.	400	3 mėn.	400	3 mėn.
Prausimosi kempinė	vnt.	1	1	1	1	1	1
Vaikiška dantų pasta	ml	Pagal poreikį		75	3 mėn.	75	3 mėn.
Dantų šepetėlis	vnt.	Pagal poreikį		1	1 mėn.	1	1 mėn.
Pudra, aliejai ir kt. kūdikio priežiūros priemonės	kompl.	Pagal poreikį		Pagal poreikį		–	–
Sauskelnės	vnt.	Pagal poreikį		Pagal poreikį		Pagal poreikį	
Tualetinis popierius (ritinėlis)	vnt.	Pagal poreikį		Pagal poreikį		4	1 mėn.
Plaukų gumytės, segtukai	vnt.	–	–	–	–	12	2
Plaukų šepetys	vnt.	1	2	1	2	1	2
Žnyplės nagams kirpti	vnt.	1	3	1	3	1	3
Buteliukai kūdikiams	vnt.	2	1	–	–	–	–
Čiulptukai	vnt.	4	1	Pagal poreikį		–	–

Pastaba. Vaikui išaugus drabužius ir avalynę, jie turi būti pakeisti didesniais, dalis viršutinių drabužių ir avalynės turi būti tinkami pagal sezoną dėvėti lauke.“

Tyrimo išvados

10. Pareiškėja Skunde rašo, kad negauna pakankamo materialinio aprūpinimo savo vaikui. Vaistus, rūbelius, vežimėlį turėjo įsigyti pati. Panevėžio kalėjimo administracija davė sauskelnių, tačiau netinkamo dydžio. Gimus kūdikiui gavo kūdikių maitinimui skirtą pieno mišinį, tačiau vėliau mišinys buvo pakeistas ir jis vaikui nebetinka. Kreipėsi į Vilniaus miesto savivaldybės administraciją dėl vienkartinės išmokos skyrimo gimus vaikui, tačiau sulaukė atsakymo, kad jos vaikas yra išlaikomas valstybės lėšomis, todėl vienkartinė išmoka vaikui neskirtina.

11. Skundo tyrimo metu nustatyta, kad Pareiškėja baudmę atlieka nuo 2022 m. lapkričio 22 d. Į Panevėžio kalėjimą ji atvyko būdama nėščia. Pareiškėja 2023 m. gegužės 27 d. pagimdė sūnų ir atsižvelgiant į jos prašymą Panevėžio kalėjimo viršininkės sprendimu buvo perkelta iš Panevėžio kalėjimo teritorijoje esančių vaikų (kūdikių) namų į už Panevėžio kalėjimo ribų esančius Motinos ir vaiko namus.

LKT informavo, kad Pareiškėjai ir jos vaikui kiekvieną mėnesį yra skiriami higienos ir kiti reikmenys. Maisto produktai vaikui išduodami vadovaujantis valgiaraščiu, kuris yra suderintas su gydytoju dietologu. LKT taip pat paaiškino, kad maitinimo paslaugos teikėjas tiekia tinkamą kūdikių maitinimui mišinį, o jeigu Pareiškėjos vaikui mišinys dėl tam tikrų priežasčių netinka, Pareiškėja turi teisę kreiptis į vaiko gydytoją, kuris teiktų rekomendaciją tam tikram mišiniui.

Tyrimo metu nustatyta, kad Pareiškėja iš Vilniaus miesto savivaldybės kiekvieną mėnesį gauna 85,75 eurų išmoką vaikui, o dėl nepakankamo vaiko aprūpinimo į administraciją nesikreipė.

12. Europos kalėjimų taisyklėse, taip pat Bankoko taisyklėse numatyta, jog vaikui gimus įkalinimo įstaigoje, šios įstaigos administracija turi pasirūpinti visomis reikalingomis sąlygomis vaikui gyventi ir augti, turi būti užtikrinama jų gerovė, nemokamas tinkamas ir laiku tiekiamas maitinimas, sveikatos priežiūra. Visuose teisės aktuose akcentuojama, kad kartu su motinomis kalėjime esantys vaikai niekada negali būti traktuojami kaip kaliniai.

BVK numatyta, kad bausmės atlikimo vietoje, kurioje veikia vaikų (kūdikių) namai, moterims sudaromos sąlygos pačioms auginti ir prižiūrėti vaikus, kol jiems sueis treji metai. Bausmės atlikimo vietoje esančių vaikų (kūdikių) namų įrengimo ir eksploatavimo reikalavimus ir vaikų aprūpinimo sąlygas nustato teisingumo ministras.

Taisyklių 2 priede yra patvirtintos Nuteistųjų motinų, kartu su vaikais apgyvendintų bausmės atlikimo vietoje esančiuose vaikų (kūdikių) namuose arba ne bausmės atlikimo vietos teritorijoje, aprūpinimo normos. Šiose normose yra išvardinti higienos reikmenys, rūbai, avalynė ir kiti daiktai, būtini motinoms ir jų kūdikių (vaikų) auginimui ir higienos užtikrinimui.

Pastebėtina, kad vadovaujantis šiomis normomis, kalėjimo administracija neįpareigota nuteistųjų motinų aprūpinti vežimėliais. Atsižvelgiant į tai, kad motinoms su kūdikiais (vaisiais) rekomenduojama kasdien išeiti pasivaikščioti ir pabūti lauke, siūlytina apsvarstyti galimybę įtraukti ir vežimėlį į Nuteistųjų motinų, kartu su vaikais apgyvendintų bausmės atlikimo vietoje esančiuose vaikų (kūdikių) namuose arba ne bausmės atlikimo vietos teritorijoje, aprūpinimo normose numatytą būtinų priemonių sąrašą.

13. Šio tyrimo metu LKT patvirtino, kad Pareiškėjai ir jos vaikui yra užtikrinamas jiems priklausantis materialinis aprūpinimas, Pareiškėja kiekvieną mėnesį gauna išmokas vaikui. LKT taip pat informavo, kad Pareiškėja raštu nesikreipė į Panevėžio kalėjimo administraciją dėl galimai nepakankamo ar netinkamo materialinio aprūpinimo, todėl nebuvo sprendžiamas klausimas dėl kitokių priemonių ar maitinimui skirto mišinio išdavimo.

Pastebėtina, jog Seimo kontrolierei nebuvo pateikta informacija, patvirtinanti, kad Pareiškėjai yra žinoma aplinkybė, kad tam, jog gautų jos vaikui tinkamą mišinį, ji pirmiausia turėtų kreiptis į šeimos gydytoją ir gauti jo rekomendaciją, kurią vėliau turėtų pateikti kalėjimo administracijai. Priešingai, Pareiškėja Skunde teigia, kad kreipėsi į budinčią pareigūnę dėl netinkamo mišinio, tačiau sulaukė atsakymo, jog tokiu atveju turi pati pirkti mišinį savo vaikui.

Iš Pareiškėjos Skundo matyti, kad jai kylantys klausimai, susiję su vaiko aprūpinimu bei priežiūra, yra dėl informacijos ir komunikacijos su pareigūnais stokos. Pareiškėja galimai nesulaukia realios pareigūnų pagalbos organizuojant ir tenkinant būtiniausius vaiko poreikius.

Pastebėtina, kad teisės aktuose įtvirtintos bausmių vykdymo sistemos pareigūnų pareigos apima pareigą padėti laisvės atėmimo vietų įstaigoje laikomiems nuteistiesiems, pareigą gerbti ir ginti žmogaus

orumą, užtikrinti ir saugoti žmogaus teises ir laisves, pareigą elgtis ir savo pareigas atlikti taip, kad geru pavyzdžiu galėtų daryti įtaką suimtiesiems ir nuteistiesiems, įgytų jų ir kitų asmenų pagarbą.

Tiek Lietuvos ir užsienio teisės doktrinoje, tiek teismų praktikoje akcentuojamas sąžiningas viešojo administravimo subjektams teisės aktuose priskirtų funkcijų atlikimas, kuris suvokiamas kaip fundamentali, bazinė vertybė. Atsakingo valdymo (gero viešojo administravimo) principas įtvirtina viešojo administravimo subjekto pareigą dirbti apdairiai, rūpestingai, atidžiai, teisingai ir sąžiningai, veikti taip, kad būtų laikomasi visų teisės aktų nuostatų, būtų reaguojama į nusiskundimus bei operatyviai sprendžiamos problemos. Šios pareigos įgyvendinimas tampa ypač aktualus šiuo tiriamu atveju, nes operatyvios ir tinkamos pagalbos gavimas susijęs ne tik su nuteistosios, bet ir su jos vaiko, kuris nėra nuteistas, teisėtų interesų bei poreikių užtikrinimu.

14. Įvertinus tyrimo metu nustatytas aplinkybes, tai yra tai, kad LKT patvirtino, jog Pareiškėja ir jos vaikas yra aprūpinami teisės aktuose numatytais reikmenimis ir higienos priemonėmis, Skundas atmestinas.

Atsižvelgiant į pirmiau išdėstytas aplinkybes, LKT direktoriui siūlytina užtikrinti, kad Motinos ir vaiko namuose gyvenančios nuteistosios gautų visą informaciją ir pagalbą, susijusią su jų ir jų vaikų teisių ir poreikių užtikrinimu, priežiūros organizavimu, o atsirandančios problemos būtų sprendžiamos kuo operatyviau.

Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijai siūlytina apsvarstyti galimybę į Nuteistųjų motinų, kartu su vaikais apgyvendintų bausmės atlikimo vietoje esančiuose vaikų (kūdikių) namuose arba ne bausmės atlikimo vietos teritorijoje, aprūpinimo normose numatytą būtinų priemonių sąrašą įtraukti ir vežimėlį, skirtą kūdikiams (vaikams) išvežti į lauką.

SEIMO KONTROLIERĖS SPRENDIMAS

15. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 2 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė nusprendžia X skundą dėl Lietuvos kalėjimų tarnybos Panevėžio kalėjimo pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su vaiko ir motinos materialiniu aprūpinimu, atmesti.

SEIMO KONTROLIERĖS REKOMENDACIJOS

16. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 17 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė Lietuvos kalėjimų tarnybos direktoriui rekomenduoja imtis priemonių, kad Panevėžio kalėjimo Motinos ir vaiko namuose būtų prieinama visa informacija, susijusi su materialiniu aprūpinimu, teisėmis, atsakingais asmenimis, į kuriuos galėtų kreiptis nuteistosios iškilus klausimams, o pareigūnai operatyviai reaguotų ir spręstų iškilusias problemas.

17. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 8 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė teisingumo ministrei rekomenduoja apsvarstyti Laisvės atėmimo vietų įstaigos vidaus tvarkos taisyklių 2 priedu patvirtintas Nuteistųjų motinų, kartu su vaikais apgyvendintų bausmės atlikimo vietoje esančiuose vaikų (kūdikių) namuose arba ne bausmės atlikimo vietos teritorijoje, aprūpinimo normas papildyti, įtraukiant į būtinų priemonių sąrašą ir vežimėlius kūdikiams, kad būtų užtikrinta nuteistųjų motinų ir jų kūdikių (vaikų) teisė išėiti pasivaikščioti ir būti lauke.

Primenama, kad Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta, jog informacija apie siūlymų (rekomendacijų) išnagrinėjimą Seimo kontrolieriui turi būti

pateikiama nedelsiant priėmus sprendimus dėl priemonių, kurių bus imamasi, atsižvelgiant į Seimo kontrolieriaus siūlymą (rekomendaciją), **bet ne vėliau kaip per 30 dienų nuo siūlymo (rekomendacijos) gavimo dienos.**

Seimo kontrolierė

Erika Leonaitė